

اشتغال

۵

افزایش فعالیت اقتصادی بانوان در گرو حمایت دولت است

اشتغال خانگی و سهم مشارکت زنان

رابطه بین اشتغال خانگی زنان و ماهیت فعالیت اقتصادی آنان پیچیده و چندوجهی است. اشتغال خانگی زنان اغلب در نتیجه ترکیبی از ضرورت اقتصادی، انعطاف پذیری در ساعات کاری و برقراری تعادل بین کار و زندگی

گزارش

نادره رزاق پور

روزنامهنگار

مطالعات نشان می دهد که عوامل متعددی بر ماهیت فعالیت اقتصادی زنان در زمینه ایجاد و راه اندازی مشاغل خانگی تأثیر می گذارد. از جمله این عوامل می توان به مواردی در قالب انعطاف پذیری مشاغل خانگی، استفاده از مهارت و توانمندی ها، اشتغال و کار آفرینی آسان تر و شبکه سازی و تأثیر جامعه اشاره کرد.

انعطاف پذیری در انجام فعالیت های مختلف یکی از دلایلی است که زنان را ترغیب به راه اندازی مشاغل خانگی می کند و به آنها اجازه می دهد بین مسئولیت های خانوادگی و مشارکت اقتصادی تعادل برقرار کنند.

همچنین بسیاری از زنان از مهارت ها و تخصص خود برای ایجاد مشاغل خانگی استفاده می کنند که می تواند به تنوع و خلاقیت در بازار کار کمک کند. مشاغل خانگی اغلب موانع کمتری برای ورود دارند که شروع کار آفرینی را برای زنان آسان تر می کند، به ویژه در مناطقی که دسترسی به مشاغل رسمی ممکن است به دلایل متعدد محدود باشد. اشتغال خانگی زنان ممکن است عمیقاً با جوامع محلی مرتبط باشند و کالاها و خدماتی را ارائه دهند که نیازهای جامعه را برآورده می کند. این می تواند باعث شود که آثار رشد اقتصادی در لایه های مختلف جامعه نمایان شود.

وضعیت مشارکت اقتصادی زنان

آخرین آمارهای سالانه ارائه شده از سوی مرکز آمار ایران و همچنین داده های موجود از وضعیت اشتغال خانگی زنان، نشان دهنده تناقض در وضعیت مشارکت اقتصادی زنان در ایران است. از یک سو، میزان مشارکت اقتصادی زنان در سال ۱۴۰۱ به طور میانگین ۱۳٫۳ درصد بوده است. از سوی دیگر، میزان مشارکت زنان در راه اندازی کسب و کارهای خانگی بیش از ۸۰ درصد است که نشان دهنده پویایی و خلاقیت زنان در عرصه اقتصادی به ویژه در کسب و کارهای خرد و نوبت است. اما دلایل این تناقض آماری را شاید بتوان در عوامل متعددی جست و جو کرد. مشکلات معیشتی، شرایط نامناسب کار، محدودیت های فرهنگی و اجتماعی و خلاء در حمایت های دولتی در دهه های گذشته را می توان از جمله این دلایل برشمرد.

بسیاری از زنان به دلیل فشارهای اقتصادی و نیاز به تأمین معاش خانواده و همچنین پذیرفتن نقش های متعدد، مجبور به کار در خانه هستند.

محمود رضا مقدم ساووجی

روزنامهنگار

هفدهم بهمن ماه سال جاری، صولت مرتضوی وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی با بیان اینکه مجیز شدن به آموزش های فنی و حرفه ای راه ایجاد اشتغال پایدار محسوب می شود، بر ضرورت تحقق طراحی های آموزش سازمان فنی و حرفه ای بر اساس اولویت سنجی بازار کار تأکید کرد. این مهم را می توان زمینه الزام تقویت ارتباط مهارت، اشتغال و بازار کار به شمار آورد.

وزیر کار همچنین اضافه کرد: «باید در حوزه اشتغال و کاهش نرخ بیکاری طرحی نو در انداخت که مجیز به آموزش فنی و حرفه ای باشد.» مهرداد عظیمی، رئیس سازمان فنی و حرفه ای در تشریح فعالیت های این نهاد و کمیته و کیفیت پروژه های جدید، می گوید: «در بخش آموزشگاه های آزاد فنی و حرفه ای امروز شاهد آغاز به کار ۸۷۸ آموزشگاه آزاد هستیم و ۷۳ مرکز جهاد کارگاهی افتتاح خواهد شد. سه مرکز سنجش مهارت، هفت مرکز مدیریت، شش مرکز پذیرنده محیط واقعی و سه آموزشگاه نیز کار خود را شروع می کنند. راه اندازی سه کارگاه مهارت با سقف اعتباری ۲۰۰ میلیارد ریال سبب اضافه شدن ۱۳ هزار نفر به ظرفیت آموزشی دولتی سازمان می شود. در بخش غیردولتی نیز، ۸۷۸ آموزشگاه آزاد، شش محیط کار واقعی، هفت مرکز مشابه دانشگاهی و دو مرکز جهاد کارگاهی راه اندازی شده که مجموعه این پروژه ها به ایجاد اشتغال برای دست کم ۲۶۰۰ نفر می انجامد. همچنین ۳۸ هزار نفر دوره آموزش در سال به ظرفیت های آموزشی سازمان در این بخش اضافه می شود.»

گزارش

همچنین نبود فرصت های شغلی مناسب، دستمزدهای پایین، شرایط نامناسب کاری و تبعیض در محیط کار را باید از عواملی دانست که زنان را از حضور در بازار کار رسمی باز می دارند. همینطور نگرش های سنتی و محدودیت های فرهنگی در برخی از جوامع مانع از حضور زنان در فعالیت های اقتصادی خارج از خانه می شود. البته نبود تسهیلات و مشوق های شغلی، خدمات مناسب نگهداری از کودک و آموزش های لازم از دیگر عوامل محدود کردن مشارکت اقتصادی زنان محسوب می شوند.

ظرفیت بالای اقتصادی زنان

با وجود موارد مطرح شده، رشد ۸۰ درصدی مشارکت زنان در راه اندازی کسب و کارهای خانگی نشان دهنده ظرفیت های بالای زنان در عرصه اقتصادی است. این موضوع بیانگر این است که با ارائه حمایت های لازم و رفع موانع موجود، می توان شاهد رشد قابل توجه مشارکت اقتصادی زنان در ایران بود.

در همین راستا، دولت می تواند اقداماتی را در چارچوب افزایش رشد مشارکت اقتصادی آنان از طریق راه اندازی مشاغل خانگی انجام دهد. از جمله اقداماتی که دولت می تواند در سطح کلان در جهت افزایش مشارکت اقتصادی زنان انجام دهد می توان به ارائه تسهیلات و مشوق های شغلی برای زنان، ایجاد فرصت های شغلی مناسب برای این قشر، رفع تبعیض در محیط کار، ترویج فرهنگ کار آفرینی در بین این بخش از جامعه، ارائه

شکل می گیرند. این مشاغل می توانند از شرکت های کوچک مقیاس نظیر صنایع دستی، خرده فروشی آنلاین و مشاوره گرفته تا نقش های سنتی تر مانند تهیه و طبخ غذاهای خانگی و خیاطی را شامل شوند.

کمک کند تا مشاغل خانگی را راه اندازی یا گسترش دهند. همچنین دولت باید موانع پیش روی زنان کار آفرین در جهت دسترسی به منابعی مانند فناوری، اطلاعات بازار و شبکه های همکاری از میان برداشته و رشد کسب و کار را تسهیل کند.

در قالب برنامه های کلان حمایتی نیز دولت باید سیاست هایی را ایجاد کند که تعادل بین کار و زندگی را ارتقاء دهد و زنان را قادر کند تا در نقش های مختلف اجتماعی و تجاری خود را به طور مؤثر مدیریت کنند. همینطور در چارچوب ترویج فعالیت های دیجیتال، افزایش حمایت دولت از طرح هایی که مهارت های دیجیتالی زنان و ایجاد دسترسی به پلتفرم های آنلاین و دامنه بازار مشاغل خانگی آنان را گسترش می دهد، به توسعه روند اشتغال زنان در این بخش کمک می کند. در بسیاری از جوامع، زنانی که نقش مادری را نیز در کنار سایر نقش های اجتماعی خود برعهده دارند، نیازمند همراهی و حمایت نهادها و ارگان های دولتی و غیردولتی برای پیشبرد سایر فعالیت های روزمره خود هستند. دولت ها باید اهمیت مراقبت از کودک را در توانمندسازی زنان برای اداره مشاغل خانگی به رسمیت بشناسند و سیاست ها یا برنامه هایی را اجرا کنند که گزینه های مقرون به صرفه و در دسترس مراقبت از کودک را ارائه می دهند.

تحقق ۹۳٫۳ درصدی هدف گذاری اشتغال خانگی
«آریتا همتیان» رئیس دبیرخانه ستاد ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی پیشتر از افزایش تعداد فرصت های شغلی در حوزه مشاغل خانگی در ۹ ماهه سال جاری خبر داد و گفت: «از ابتدای سال تاکنون ۱۴۰ هزار شغل خانگی در کشور ایجاد شده که با توجه به آمار به روز می توان گفت بخش اعظمی از هدف گذاری ما تا پایان سال محقق شده است.»

رئیس دبیرخانه ستاد ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی افزود: «در واقع در سال جاری ۹۳٫۳ درصد از کل هدف گذاری ایجاد ۱۵۰ هزار شغل، محقق شده است.» با اجرای اقدامات افزایش دهنده مشارکت اقتصادی زنان در جامعه، دولت ها می توانند به رشد حضور این بخش از جامعه در عرصه های اقتصادی و کسب و کار به ویژه در حوزه مشاغل خانگی، تقویت توانمندی اقتصادی و کمک به توسعه کلی جامعه بخشی از دستاوردهای حوزه فعالیت زنان خواهد بود.

نقش مؤثر «اولویت سنجی بازار کار» در مهارت آموزی

بستر اشتغال برای افراد ماهر فراهم است

بازار کار، نه تنها در سازمان فنی و حرفه ای بلکه در نظام آموزشی و دانشگاهی کشور، یک ضرورت اصلی و غیرقابل انکار است.»

آموزش بر اساس اولویت های بازار کار

این فعال کارگری در ادامه اضافه کرد: «مطلب و عناوین درسی و آزمایشگاهی در رشته های فنی دانشگاه ها، باید بر اساس اولویت های بازار کار تنظیم شود. ارتباط دو جانبه صنعت و دانشگاه نیز باید به میزان مطلوبی تقویت شود تا شاهد این نقصان جدی نباشیم که کارفرمایان مدام از نبود مهارت در بین کارگران انتقاد داشته باشند.»

تدوین دروس و پروژه های مهارت آموزی بر اساس اولویت سنجی بازار کار، ضرورتی است که باید جدی گرفته شود. در پاییز امسال محمود کریمی بیرانوند، معاون توسعه کار آفرینی و اشتغال وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی بخش بزرگ مشکل اشتغال را ناشی از نبود مهارت دانست و معتقد بود افرادی که از آموزش های مهارتی بهره مند شوند، سریع تر جذب بازار کار می شوند و لذا هر چه مهارت آموزی در دانشجویان و فارغ التحصیلان به روز تر باشد در آینده شغلی آنان اثرگذارتر است.

حذف سرفصل های غیر ضروری

معاون توسعه، کار آفرینی و اشتغال وزارت کار ۳۰ بهمن ماه در حاشیه نمایشگاه مطبوعات در ارتباط با توسعه مهارت آموزی از «حذف سرفصل های غیر ضروری و نامرتبط با بازار کار از دروس دانشگاهی» خبر داد. کریمی بیرانوند گفت: «ما در مجموعه وزارت کار برنامه های مشترک فراوانی با وزارت علوم، تحقیقات و فناوری داریم. در حوزه پارک های علم و فناوری و

پیوند صنعت و دانشگاه گفت و گوها و تعاملات طولانی و گسترده ای صورت دادیم. مجموعه وزارت علوم یک معاونت جدیدالتاسیس به نام معاونت فناوری دارد که در حوزه توانمندسازی فارغ التحصیلان دانشگاهی اقدامات خوبی به عمل آورده است. همچنین حذف سرفصل های غیر ضروری از دروس دانشگاهی که ارتباطی با بازار کار نداشتند، از اقداماتی بود که در تعامل دوسویه میان دو وزارتخانه صورت گرفت.»

این مقام مسئول از احداث کارگاه های آموزشی فنی و حرفه ای در داخل دانشگاه ها برای دانشجویان خبر داد. پروژه های با میانجی گری و نیازسنجی سازمان آموزش و فنی و حرفه ای که از همین امسال آغاز می شود. در این پروژه مشترک، تمام دانشگاه های کشور این امکان را دارند که در محل دانشگاه خود با تعامل میان خود و سازمان آموزش فنی و حرفه ای کارگاه های آموزشی ایجاد کنند.

دستیابی به اهداف چندوجهی

می توانیم انتظار داشته باشیم با آغاز به کار این پروژه های میان بخشی و تعاملی، خلأهای مهارت آموزی بازار کار کشور برطرف شود. در این شرایط مهارت آموزی بر اساس نیازهای واقعی بازار کار کلید می خورد. در آینده ای نزدیک، دانش آموختگان و نیروی کار جدیدی که از دانشگاه ها بیرون می آیند و وارد کارخانجات و صنایع کشور می شوند، تا این حد بدون مهارت نخواهند بود. با تحقق این مهم، حتما شاهد تعادل و تناسب کارآمدتری بین خروجی حوزه آموزش دانشگاهی، بخش مهارت آموزی و تأمین نیازهای بازار کار از جنس اشتغال نیروی کار در کارگاه ها خواهیم بود.

نکته

بیکاری افراد بدون مهارت و اشتغال فارغ التحصیلان ماهر

مرتضی برکاتی

گزارشگر

بنا به اعلام سازمان آموزش فنی و حرفه ای بیش از ۴۰ درصد مهارت آموزان دوره های مختلف فنی و تخصصی را دانش آموختگان دانشگاهی تشکیل می دهند. این در حالی است که حدود ۶۰ درصد فارغ التحصیلان حاضر در این دوره ها در یافتن شغل و جذب شدن در بازار کار موفق تر از دیگران بوده اند. سهم بالای دانش آموختگان از نرخ بیکاری و در مقابل آن، سهم قابل توجه افراد دارای مهارت در قالب نیروی کار دانش آموخته با افراد بدون تحصیلات دانشگاهی، نشان از کارکرد مؤثر سطح مهارت در اشتغال کارجویان به ویژه جامعه دانش آموختگان دانشگاهی دارد. به عبارتی، در راستای ایجاد کانال ارتباطی بین دانشگاه و بازار کار و اشتغال فارغ التحصیلان پس از دوره دانشگاهی، مهارت یکی از تعیین کننده ترین شاخص ها به شمار می رود. البته در دهه های گذشته باور نادرست و غیر کارآمد اشتغال از مسیر دانشگاه زمینه گسترش بی رویه، بدون ضابطه و به دور از سیاست گذاری و برنامه ریزی درست جهت ایجاد تناسب بین دانش آموختگان و نیاز بازار کار را فراهم کرد. به این واسطه در سال های اشاره شده شاهد خیل ورود و خروج نیروی جوان به دانشگاه بودیم، در حالی که مهارت به عنوان یکی از کلیدی ترین مؤلفه های اشتغال به میزان کافی دیده نشد. به دنبال استمرار این شرایط و نبود تعادل بین خروجی تحصیلکردگان دانشگاهی و بازار اشتغال، وضعیتی نامتعادل در عرصه و تقاضای حوزه اشتغال ایجاد شد. در این بین خلأ مهارتی کارجویان به ویژه دانش آموختگان بسیاری از رشته های دانشگاهی شکل گرفت. این شرایط، ایجاد و گسترش فاصله بین فارغ التحصیلان و فرصت های شغلی موجود را بر مبنای دوری از مهارت رقم زد. با وجود نیاز امروز بازار کار به جذب نیروی کار ماهر به ویژه افراد دارای مهارت های به روز و دارای کاربرد چندوجهی در بخش فناوری، طبیعتاً این وضعیت باید انگیزه بخش کارجویان برای تقویت توانمندی در حضور در بازار کار باشد. رقابت سنگین جهت اشتغال در بازار کار با توجه به نرخ بیکاری ۷٫۶ درصدی در پاییز سال ۱۴۰۲ و تعداد بیش از ۲ میلیون و ۴۰۰ هزار نفری کارجویان، به ابزار مهارت برای رشد توان رقابتی نیاز دارد. این در حالی است که تعداد بیش از ۴ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر به صورت غیر رسمی کارجو یا بیکار محسوب می شوند و این، شرایط افراد برای اشتغال را سخت تر می کند. در این بین اما مهارت را باید ابزار جداسازی ماهران از دیگر کارجویان محسوب کرد. به گونه ای که حرکت افراد در مسیر کسب مهارت های ویژه و در جستجوی خود را نظر رشد مهارت های فنی و دانش روز، علاوه بر ایجاد مزیت رقابتی، اشتغال راحت تر را برای آن ها ممکن می کند. نتایج طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار در پاییز امسال نشان می دهد که دانش آموختگان مراکز آموزش عالی ۴۲٫۸ درصد بیکاران کشور را تشکیل می دهند. این سهم در تابستان سال گذشته ۴۲٫۴ درصد ثبت شده است. روند رو به رشد این شاخص حوزه بیکاری با توجه به اثرگذاری آماری حضور ماهران در بازار کار و احتمال بیشتر اشتغال کارجویان دانش آموخته ماهر، تأکید بر ضرورت توسعه مهارت و به روز رسانی آن با استانداردهای مهارتی بر اساس نیاز بازار است. از طرفی سهم ۲۹٫۶ درصدی مردان فارغ التحصیل از مجموع افراد بیکار در مقابل سهم ۷۰٫۴ درصدی زنان دانش آموخته در این حوزه، علاوه بر نگاه تبعیض آمیز صاحبان مشاغل به کارجویان زن، اقبال کمتر زنان به فراگیری مهارت را نشان می دهد. بر این اساس مسئله ارتقای سطح مهارتی برای ورود به بازار کار برای زنان اولویت اساسی محسوب می شود. در وضعیت ترمیم شده دانش آموختگان در حوزه های مهارتی، اشتغال و بیکاری در کنار انتخاب مسیر اشتغال از طریق تحصیلات دانشگاهی توسط کارجویان، تأکید بر لزوم بازتعریف ارتباط دانشگاه و مراکز آموزش مهارت و همچنین سیاست گذاری آموزش عالی با تلفیق مهارت آموزی است. تربیت نیروی کار دانش آموخته ماهر برای ورود به بازار اشتغال علاوه بر تأمین نیاز نیروی کار برای کسب و کارها در قالب فارغ التحصیلان ماهر، رشد بهره وری و کاهش نرخ بیکاری را به همراه خواهد داشت.